

Hàm và lập trình có cấu trúc

`huydq@soict.hust.edu.vn`

Hàm

- Là một nhóm các khai báo và câu lệnh mà được đặt tên
- Một hàm tương đương với một chương trình con
- Chương trình chúng ta viết là một hàm được đặt tên là **main** và có thể gọi đến các chương trình con
- Các chương trình con này lại có thể sử dụng các hàm khác, và cứ tiếp tục như vậy
- Tuy nhiên về mặt cú pháp, tất cả các hàm trong C đều có cùng một cấp. Do vậy một hàm có thể gọi tới một hàm khác bất kỳ có trong chương trình

Ví dụ

Định nghĩa hàm

```
#include <stdio.h>

/* Ham in loi chao mung */
void sayHello ( void )
{
    printf("Hello World!\n");
}
```

Gọi hàm

```
/*
 * Goi ham in loi chao mung
 */
int main(void)
{
    sayHello();
    return 0;
}
```

Tại sao sử dụng hàm?

- Chúng cho phép chia nhỏ vấn đề thành các công việc con
  - Giúp giải quyết dễ dàng hơn những vấn đề phức tạp
- Sử dụng hàm chương trình được viết sẽ sáng sủa hơn nhờ khả năng “trừu tượng hoá”
  - Chúng ta chỉ cần biết một hàm làm gì mà không quan tâm nó làm thế nào
- Chúng cho phép tổng quát hoá một số nhóm lệnh lặp nhiều lần
  - Tránh viết đi viết lại nhiều lần một số nhóm lệnh

Xây dựng hàm

- Với mỗi hàm xây dựng cần phải đặc tả:
  - Tên hàm
  - Tham số truyền vào
  - Loại giá trị mà hàm trả về nếu có
  - Khối lệnh được thực hiện khi hàm được gọi đến
- Khối lệnh thực hiện còn được gọi là thân hàm

Ví dụ hàm giai thừa

Tên hàm

Thân hàm

```
#include <stdio.h>

int giaithua (int a) {
    int i, gt=1;
    for(i=1; i<=a; i++)
        gt = gt * i;
    return gt;
}

int main( void ) {
    int num;

    printf("Nhap so nguyen:");
    scanf("%d", &num);

    printf("%d!=%d\\n",
           num, giaithua(num));
}
```

Tham số hàm

- Là các **biến địa phương** của hàm mà giá trị được xác định cho mỗi lần gọi hàm
  - Vì vậy tham số có giá trị khác nhau cho mỗi lần gọi
  - Tham số chỉ có thể truy nhập bên trong hàm mà thôi
  - Khi gọi hàm giá trị cho tất cả các tham số phải được xác định
- Chú ý phân biệt
  - Biến địa phương bên trong hàm dùng chứa tham số và biến mà giá trị của nó được dùng để gọi hàm
  - Vì thế nếu hàm thay đổi giá trị cho tham số, nó sẽ không làm thay đổi giá trị của biến được sử dụng để gọi hàm
- Một hàm không có tham số có thể được khai báo với từ khoá **void** cho danh sách tham số

Ví dụ tham số

```
#include <stdio.h>

int addOne ( int i )
{
    i = i + 1;
    return i;
}

int main(void)
{
    int i = 3;

    printf("%d\n", addOne(i) );
    printf("%d\n", i);

    return 0;
}
```

Khai báo tham số
là biến địa phương

Thay đổi giá trị biến
địa phương

Truyền giá trị của biến
i trong hàm **main** cho
lời gọi hàm

Output:

4
3

Ví dụ (tiếp)

```
void badSwap ( int a, int b )
{ int temp;
  temp = a;
  a = b;
  b = temp;
  printf("Called environment: %d %d\n",a,b);
}

int main(void)
{ int a = 3, b = 5;
  printf("Calling environment: %d %d\n",a,b);
  badSwap ( a, b );
  printf("Calling environment: %d %d\n",a,b);
  return 0;
}
```

Trả về giá trị

- Lệnh **return** dùng để trả về giá trị cho hàm
- Lệnh này phải chứa giá trị mà có thể chuyển về kiểu giá trị trả về được đặc tả cho hàm
- Một hàm có thể có nhiều lệnh **return**, nhưng lệnh nào được gặp đầu tiên sẽ làm kết thúc hàm tại điểm đó với giá trị trả về tương ứng
- Một hàm không trả về giá trị nào phải được khai báo với kiểu trả về **void**
  - Khi đó có thể không cần sử dụng lệnh **return** trong hàm

Khai báo và định nghĩa hàm

- Một định nghĩa hàm đặc tả đầy đủ tất cả các thành phần của hàm bao gồm cả thân hàm
- Một khai báo hàm chỉ cần đặc tả:
  - Tên hàm
  - Kiểu của từng tham số
  - Kiểu của giá trị trả về
- Tạo khai báo hàm bằng các nguyên mẫu (prototype). Ví dụ:
`int addOne (int) ;`
`void sayHello(void) ;`

Vai trò của nguyên mẫu

- Một hàm có thể **định nghĩa sau** khi sử dụng nhưng phải được khai báo trước khi dùng
- Nó cho phép bạn gọi một hàm mà không cần biết đến định nghĩa
  - Ví dụ khi sử dụng **printf()**, chúng ta không biết hàm làm việc như thế nào nhưng chương trình dịch biết đây là một hàm với kiểu tham số của nó
  - Tập **stdio.h** chứa khai báo (nguyên mẫu) của **printf()**
- Một định nghĩa hàm bao hàm luôn một khai báo

Nguyên mẫu hàm giai thừa

Nguyên mẫu

```
#include <stdio.h>
```

```
int giaiithua (int);
```

```
int main( void ) {  
    int num;
```

```
    printf("Nhap so nguyen:");  
    scanf("%d", &num);
```

```
    printf("%d!=%d\\n",  
           num, giaiithua(num));
```

```
}
```

Định nghĩa hàm

```
int giaiithua (int a) {  
    int i, gt=1;  
    for(i=1; i<=a; i++)  
        gt = gt * i;  
    return gt;  
}
```

Biến tổng thể

- Biến được khai báo trong hàm là một biến cục bộ. Biến này chỉ được truy cập trong hàm của nó mà thôi
- Biến tổng thể là biến được khai báo bên ngoài phạm vi hàm và nó có thể được truy cập bởi nhiều hàm khác nhau.
- Ví dụ:

```
int global;  
void f(void) { global = 0; }  
void f(void) { global = 1; }
```

Biến trùng tên

- Khi có sự trùng tên giữa biến tổng thể và biến cục bộ trong một hàm, thì biến cục bộ được ưu tiên dùng trong hàm đó.

- Ví dụ:

```
int i;  
void f() {  
    int i;  
    i++; // chỉ làm thay đổi giá trị biến i cục bộ  
}  
void g() {  
    i++; // làm thay đổi giá trị của biến i tổng thể  
}
```

Các hàm thư viện

- Ngôn ngữ C cung cấp một số hàm thư viện như vào ra, toán học, quản lí bộ nhớ, xử lí xâu chuỗi, v.v.
- Để có thể sử dụng, ta cần khai báo nguyên mẫu của chúng trong chương trình
- Các khai báo nguyên mẫu như thế này đã được viết trong các tệp tiêu đề (.h), ta chỉ cần `#include` chúng vào chương trình

Thư viện toán học `math.h`

- Bao gồm một tập các hàm toán học với khai báo nguyên mẫu như sau:

```
double sin(double x);  
double cos(double x);  
double tan(double x);  
...  
double log(double x);  
double sqrt(double x);  
double pow(double x, double y);  
int ceil(double x);  
int floor(double x);  
...
```

Bài tập

- Cho hai hàm nhập giá trị một số nguyên và tìm giá trị lớn nhất của hai số có khai báo nguyên mẫu như sau

```
int nhapso();
```

```
int max(int a, int b);
```

- Viết định nghĩa hàm và chương trình chính sử dụng các hàm đã cho để tìm giá trị lớn nhất của 3 số bất kì được nhập vào